

»velociter currunt, quae distribuunt; veras esse promissionis vo-
»bis factas. Per calamum, et per scribes, tu non es, oh Mahoma,
»a daemone possessus: tibi perfecta dabitur remuneratio: tu es no-
»bilis ingenii. Aliquando elucebit quis sit inter vos demens.»

315. **Nota.** Infinita esset oratio, si in omnes Alcorani decurreret stultas sententias, quas impostor Mahumes veritatibus interserebat sacrarum Scripturarum. Confuse enim, sine unitate, sine ordine, sine nexu, absque scopo, quaecumque cogitando occurrebant, effutiebant, ad nauseam usque eadem repetendo; vera cum falsis, inania cum utilibus, stulta cum seriis, turpia cum honestis, quasi mente captus, miscebat, revocabat, recoquebat. Neque exinde miraberis, obduratos in suo errore, et quasi incorvertibiles esse Mahumetis sectatores: quippe (praeterquam quod summa morum licentia, et crassa, qua obligantur, ignorantia circa religionem, et civilis coactio eos detinet) semel atque in Mahumetismum caecam fidem imbibierint, veluti irracionales evadunt, mente capti, ratione non utentes, suo prophetae similes. Placuit errores et turpitudines aliquamplures sectae istius exponere, ut Christianae Religionis splendor et sanctitas, hisce tenebris è regione posita, magis magisque splenderent; atque in Jesum Christum, Dei Filium, Deum verum et Hominem verum, qui è tantis nos eripuit tenebris, amore et grato animo intensius afficeremur; nec non ut clarissima illa Beati Petri de populo christiano verba clarius elucerent (1): «*Vos autem, genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum.*»

§ III.

Unde procedit pertinax Mahumetanorum caecitas.

316. Ex dictis cuivis elucebit, quam falso ac mendacissime suam Mahumes commendaret sectam, dicens; nihil a Religione Christiana differre et Judaica. «Nolite, ajebat (2), disputare cum scripturalibus (Judaicis scilicet et Christianis), exceptis iis qui vos injuria affecerint; (nam cum his, ut explicat Galaladdinus, non verbis, sed gladio disputandum est): sed modestis verbis dicite illis: Credimus in Alcoranum nostrum, et in Pentateuchum, et Evangelium vestrum; et Deus noster, et Deus vester est unus et nos illum devote colimus.» Quod quidem plane falsissimum est. Ut autem in hoc aliisque miseros sequaces retineret erroribus, prohi-

(1) 1.ª, Petr. II, 9.—(2) C. XXIX, 45.

buit omnem de Religione concertationem (2): «Deus revelavit tibi veritatem, itaque ne dubites de ea. Si quis vero disputare voluerit tecum de ea, postquam data est tibi scientia illius; dic illi: Venite, advocemus filios nostros et filios vestros; et conjuges nostras et conjuges vestras; et nos ipsos et vos ipsos. Deinde oremus Deum, ut feriat maledictione sua eos ex nobis, qui sunt mendaces, et aberrant a veritate.» Nihil ergo, ut suam tueatur superstitionem, ratiocinii permittit, sed aliam tantum adhibere caecam superstitionem ac Dei tentationem; rationis enim lumine nequit Mahumetismus ullatenus suaderi. Quid autem petita ista praestabit maledictio? Nam visibilis et miraculosa non fiet; cum saepe dicatur in Alcorano, non esse Mahumetis praedicationem miraculis confirmandam: erit ergo, si fiat, maledictio quaedam ignota et invisibilis. Unde ergo veritas elucebit? Sic igitur viam omnem ab errore emergendi suis sectatoribus malignus oclusit pseudopropheta.

§ IV.

Mahumeticae superstitionis scopus.

317. Si Mahumetanae sectae finem et scopum noscere velimus, putat Bellarminus (serm. 5, de fide), Mahumetis propositum non fuisse aliud «quam difficultatem omnem profligare, quam christiani homines in credendo et operando patiuntur. Quia difficile est cum una uxore contentum esse, et eam non posse dimittere, adhaesit Judaeis. Quia difficile erat credere unam essentiam in tribus Personis subsistere, adhaesit Arianis. Quia difficile erat unam Personam esse in duabus naturis, adhaesit Nestorianis. Quia difficile erat propter spiritualia et futura contemnere temporalia et praesentia, quae videntur, adhaesit Epicureis. Quia difficile erat, postremo, Christum et Moysen, tam perspicue sanctos et Dei amicos, non recipere; et non minus difficile erat cum Lege Moysis et Evangelio Christi suam legem conjungere, Christum et Moysen recepit, Legem et Evangelium repudiavit.»

Verum, ejusmodi propositum, non quidem causam finalem Mahumeticae sectae censemus fuisse; sed medium potius et industriam adhibitam ut praecipuum alium assequeretur scopum; scilicet, ut dominandi et luxuriandi satiaret effrenatam libidinem. Principalis hic finis ex toto elucet Alcorano. Ut Christianos ad suam sectam et dominationem traheret, gloriose de Jesu et Evangelio loquebatur; de Moyse pariter et Prophetis, ut falleret Judaeos; exaltavit tem-

(1) C. III; 59.

plum Mechanum, ut idololatris conniveret; januam latissimam luxuriae aperuit et depraedationibus ut omnes alliceret, et sibi blandiretur; eademque de causa difficilia quaevis respuebat. Quia vero ista ad dominationem, tum religiosam, tum civilem sibi assequendam nondum re ipsa sufficiebant, armis omnes subjugare aggressus est, et magna ex parte, quod in votis erat, obtinuit; Deo, ut censemus, puniente, gladio turpissimi impostoris, Paganos et Judaeos Christi fidem renuentes; haereticos fidem labefactantes; schismaticos unitatem corporis Christi scindentes; pravos christianos nomen Christi deturpantes. Sicque exitum comminationes illae habuere, quas Christus D. Thyatirae Ecclesiae intimaverat. (Apoc. II).

§ V.

Mahumae Sectatores.

318. Quos gignat turpis ejusmodi secta fructus in populo cui dominatur, exponit in aureo suo libro Reverendissimus P. Tyrus Gonzalez de Santalla, S. J. (1).

Refert quales censentur inter Mahumetanos sancti; unde infert, et quidem jure, quid possit reliquum esse vulgus: «Est doctrina inter Mahumetanos recepta, homines jejunando, eleemosynas largiendo, a delectationibus carnis abstinendo et poenitentiam agendo initio vitae suae, tandem naturam acquirere Angelorum et impeccabiles reddi, et, in praemium vitae anteactae, posse jam quidquid libuerit deinceps facere, et quamcumque delectationem capere.» Id gravissimis et fide dignis confirmat testibus, et factis comprobatur. Quia vero facta ejusmodi turpissima sunt, libenti animo silentio premimus; ejusmodi enim sunt, ut nec homines, nedum sancti, appellari *Turlachi* illi, seu *Morabitaes*, seu *Sanctones* (sic vocare vulgus solet) mereantur: nam ipsis bestiis turpiores se palam exhibent, quasi furiosi et honestatem omnem cum ratione exuti. Jure igitur ait laudatus Auctor: «Quis non videt turpissimam et abominandam esse legem, quae tales fructus producit; animasque non ad Deum convertere, sed in bestias transformare? Conferat hic Christi praedicator puritatem Religionis Christianae cum hac impuritate; et in medium proferat vitam et gesta eorum, quos Sancta Ecclesia ut Sanctos colit...»

(1) Manuductio ad Conversionem Mahumetanorum, Pars II, L. V, c. XXXIV.

§ VI.

Mahumeticae superstitionis caerimoniae.

319. Quemadmodum, suis cum erroribus, plures tradidit Mahumet a Christianis et Judaeis acceptas veritates; ita praecepta nonnulla moralia in turpissima sua lege injunxit. I^m quinquies singulis diebus orare. Verum hac in ipsa re errant, et orationem in peccatum vertunt; sic enim orant Mahumetani: «Deus magnus est, et Mahumetus a dexteris ejus existit. Benedictus sit Deus.» Ecce, quid sit orare nesciunt; orationem cum laude confundunt; neque etiam Deum laudant, sed contumelia afficiunt, turpissimum Prophetam a Dei dexteris constituentes.

II^m Praescribit iteranda passim lavacra, non aqua solum, sed, si ea careant, etiam pulvere. Corpus utique lavant vel fricant, animam autem mundare nesciunt, nec possunt. Judaei sane suas habebant baptismatum caerimoniae; verum edocebantur contritionem cordis et munditiam mentis praecipue quaerendam.

III^m Jejunium mense integro custodire tenentur, ita ut nec edere, nec bibere diu eis liceat, sed noctu tantum. Ita: verum possunt nocte tota edere et bibere pro libitu, toties et quantumque voluerint. Hinc evenit, ut accedente nocte, quia siti et fame urgentur, et aliunde eos edocet Alcoranus, in cibo et potu et aliis corporis voluptatibus finem supremum hominis repositum esse; noctes vorando, potando, et luxuriando, transigant: quo efficitur, ut jejunium non ad frenandas sed ad inflammandas passiones institutum esse videatur. Potare vinum est Mahumetana lege prohibitum, at non reputatur in peccatum spiritu vini ingurgitari. Talis legislatoris, digni alumni.

IV. De primario religionis officio, Sacrificio scilicet, oblitus est Mahumet: caret turpis ista secta ad Deum colendum Sacrificio.

COROLLARIUM

Ex tota Disquisitione.

I. *Animadversio de Liberalismo.*

Priusquam hanc absolvamus tractationem, oportet cuidam obviam ire objectationi. Disquisitionis hujusce titulus, *Liberalismi* errores explodendos enuntiavit, *Rationalismi*, sane, et *Indifferentismi*, aliorumque systematum monstra, quibus thesibus ac argumentis expugnantur, suo loco indicavimus; Liberalismi autem nec nomen quidem in totius disquisitionis decursu prolatum est. Ita quidem: verumtamen, etiamsi peculiarem nullam thesim adversus ejusmodi errorem intenderimus, non inde sequitur intactum praeteriisse; si recte enim rem perpendamus, disquisitio tota adversum illum militat, prout hujusmodi erroris fert natura: Liberalismus enim est omnium hodiernorum errorum parens, seu nutritius.

II. *Quid ambiguum in Liberalismo, quid certum.*

Inde difficultas, cum praecisis terminis errorem istum definiendi; uti notavit, hisce diebus, spectabilis quidam Doctor in solemnium quam habuit oratione pro re catholica: dixit enim primores scriptores, inter recentes polemistas, a se consultos, omnesque in definiendo Liberalismo discrepare; quod quidem exemplis confirmat, insigniorum auctorum proferens hujusmodi definitiones. Nihilominus, etiamsi aliqua in hisce definitionibus inveniatur differentia, omnes consentiunt, (quod notare oportet) nomine *Liberalismi* rem denotari funestissimam et plurimorum errorum ac malorum feracem. Quod quidem ipsa universalis edocet experientia: ubicumque enim nomine *Liberalismi*, vel societates civiles, vel alii constituuntur aut reguntur hominum conventus, plurima ac gravissima exinde mala et perturbationes exoriri, res est comperta. At, rem hanc clariori in luce posuit S. Indicis Congregatio, dum laudavit, *post maturum examen*, opus Cl. Sardá et Salvany in quo thesim hanc principem ostendit: Liberalismus est peccatum. Censuit enim S. Congregatio: «Auctor ejusdem D. Félix Sardá laudem meretur, eo quia solidis argumentis, ordine et claritate expositis, »sanam doctrinam in materia subjecta proponat atque defendat.»

Sed firmiter nobis suppeditat Liberalismi malitiae argumentum S. Pontifex Pius IX, ex damnatione Propositionum 77, 78, 79, 80, Syllabi praecipuorum nostrae aetatis errorum; istae namque erroneae propositiones Liberalismo adjudicantur. Inde rejicit S. Pontifex, cum Propositione 80, «quod »possit ac debeat Romanus Pontifex cum Liberalismo sese re- »conciliare et componere.»

III. *Quid concluditur pro re christiana.*

Ex his facile concludes; sufficienter catholico cuicumque quid sit Liberalismus innotescere; ut ab eo, nec non ab omnibus qui se eodem infectos exhibent, veluti e peste, fugiant. Si lues namque aliqua regiones invadat, numquid expectabunt incolae, ut ab ea, nec non ab infectis, diligenter caveant, quod consenserint medici in morbi tradenda definitione? Rem enim quamcumque existere longe facilius dignoscitur, quam quid ea sit definire: hinc omnes cives agnoscunt, et digito ostendunt hanc vel illam factionem (partido) civilem, liberalem esse; aliam vero in Liberalismo plus progredi: praesertim cum neque id velint factiones istae dissimulare, sed potius gloriosum sibi existiment, et de altiori in liberalismo gradu invicem contendant. Jam vero nonne res est aperta, quinam has factiones sequantur, vel adjuvent?

IV. *Unde Liberalismi ambiguitas orta.*

Ut autem de Liberalismi definitione quid judicem aperiam, pauca adjiciam. Censeo errorem hunc esse natura sua transcendentalem, et inde accidere quod in eo praecisis verbis definiendo, difficulter consentiant polemistae; consequitur enim difficultas ista quaestiones omnes transcendentales, quae, ratione simplicitatis ex una parte, et ratione extensionis ex altera, mentes in iis complectendis divagare coguntur. Sic, ex. gr., Protestantismus innumeros genuit errores et induxit sectas: si quis igitur conetur definitione aliqua eum comprehendere, ex malignis quos protulit fructibus desumpta, necessario fiet ut, pro ratione temporum, locorum et personarum, unus sic, alius vero sic definiendum Protestantismum existimet; donec errorem transcendentalem, et quasi ceterorum omnium radicem, prospexerit. Idem cum errore evenit Jansenismi, idemque cum aliis ejusmodi transcendentalibus erratis: innumeras Jansenismi corruptelas in disciplina, in sacramentis, in moribus, in dogmate, non poteris una definitione describere; donec advertas,

impotentem proclamasse hominem ad non peccandum, ac solum Deum peccati causam existere.

Jam vero, tentarunt, generatim auctores Liberalismum ex pessimis, quos ubique terrarum parit, fructibus definire; et cum universos, socialem, moralem, intellectualem, religiosum, civilem, mercatorium, industriosum, domesticum, ordines virus illius inficiat, hinc diversimode, prout ad hunc vel illum respiciunt rerum ordinem, eum definiunt. Quidam notant quod ordinem supernaturalem nihili facit; alii advertunt quod statum civilem ab Ecclesiae subtrahat subjectione; alii quod leges status supra legem ipsam divinam extollat, et cultum idololatricum Status inducat; alii quod dissolvat vincula socialia; alii quod leges morales, quod familiae constitutionem evertat, etc., etc. Numquid verae sunt istae Liberalismi definitiones? Utique, verissimae, sed inadaequatae, quia errorem illius transcendentalem, ceterorum radicem, praetermittunt.

V. Quae Liberalismi adaequata definitio.

Quemadmodum error transcendentis Protestantismi est: «spiritus privati sensum circa scripturas esse unicam fidei regulam;» et Jansenismi: «impotentem esse hominem ad bene agendum vel male, et tamen actiones illi esse imputandas;» sic Liberalismus, fidem ad libitum protestanticam, rem esse inanem ad scopum suum putans; et divina mandata, gratiamque jansenisticam ad res antiquatas relegans; censet: in hominis *libertate*, totam sive personalem sive socialem prosperitatem esse statuendam. Non tamen de *libertate* in genuino sensu accepta, quod minus foret absurdum, agit Liberalismus; quatenus, scilicet, est facultas agendi juxta *rectam rationem*, in homine qui solis valet naturae viribus; vel agendi juxta *rationem fide exornatam*, in homine christiano; sed agit de *libertate*, quasi facultate agendi quod cuique placet et libet.

Hunc ergo censemus principem et adaequatum Liberalismi conceptum: *systema quo defenditur, facultatem seu licentiam inesse cuique homini abutendi sua libertate.*

VI. Liberalismi gradus.

Cum autem abusus hic libertatis plus vel minus porrigi valeat; etiamsi liberales omnes in eo conveniant, quod jus insit omnibus sua libertate abutendi, limites tamen aliquos praefigendos, generatim volunt: qui enim nullo teneri vinculo libertatem suam volunt, *Nihilistae* recte nominantur; nihil enim intactum in ullo ordine

naturali vel supernaturali relinquunt. Liberales qui nulla volunt coerceri auctoritate sociali, dicuntur *Anarchici*: qui contendunt, societatis vel privatorum bonis, veluti sibi propriis ex aequo abuti posse, *Socialistae* et *Communistae* audiunt: qui cupiunt abusum cavendum libertatis, quo ordo societatis externus perturbaretur, liberales *Conservatores* se nuncupant; in quibus tamen diversi existunt liberalismi gradus, juxta eorum audaciam et dominatus spem. In eo facile omnes liberalium factiones consentiunt: de Religione et morali ordine non curandum; et quod cuique libet id facere, dicere ac cogitare posse; dummodo aliud socialis externusque non exigit ordo.

VII. Perturbationis inter christianos progressio.

Ecce igitur quo pacto progressa est societatis perturbatio et apostasia. Protestantismus directe fidem reapse subvertit, et ad speciem retinuit; ordinem autem moralem indirecte sustulit, cuique concedens licentiam suas fingendi morum regulas. Jansenismus moralitatem omnem directe abstulit, fidem autem indirecte; extrinsecus autem subjacere homines mandatis voluit, quasi bruta, nempe, quae jugum, velint nolint, portare debent. Liberalismus sine ambagibus, ad ima descendens, libertatem idolum suum facit, eique honores decernit divinos, quantum privata cujusque dictat utilitas, et potentiorum sinit coactio. Tamen cum potentiores numero a vulgo superentur, vergit Liberalismus ad omnis socialis ordinis dissolutionem et extremam barbariem.

VIII. Quo pacto expugnatus fuerit Liberalismus.

Ex dictis facile inferes, in tota hac disquisitione, Liberalismum esse expugnatum: *directe* quidem quoad illos liberalium errores qui circa Religionem versantur, cum jura defenderimus (1) Religionis; *indirecte* autem totum etiam Liberalismum; tum quia Christiana Religio quemlibet damnat libertatis abusum; tum quia cujuslibet legitimi ordinis et prosperitatis solidius fundamentum est Religio. «Atque eisdem fidelibus inculcare numquam desinite, omnem veram felicitatem in homines; ex augusta nostra religione ejusque doctrina et exercitio redundare, ac *beatum esse populum cujus Dominus Deus ejus,*» ait Pius IX (2).

(1) Praesertim in cap. I. Dico II, III, IV, V; et cap. II, thesis I, II, III, IV, V, VI, XXVII.—(2) Encycl. *Quanta cura.*

Ceterum, Liberalismi sectam è fundamentis subvertit Augustinus (1) dicens: «Docuimus liberum arbitrium sic homini datum, »ut tamen et divinis legibus et humanis rectissime gravium supplicia constituta sint peccatorum: et pertinere, ad religiosos reges, »non solum adulteria vel homicidia vel hujusmodi alia flagitia »seu facinora, verum etiam sacrilegia severitate congrua cohibere.»

Et similiter Hieronymus (2): «Quod autem sursum deorsum »jactitant, liberum a nobis arbitrium destrui, audiant è contrario »eos arbitrii destruere libertatem, qui male eo abutuntur adversum »beneficium largitoris. Quis destruit arbitrium? Ille qui semper »Deo agit gratias, et quodcumque in suo rivulo fluit, ad fontem »refert. An qui dicit: *Recede a me, mundus sum*: non habeo te necessarium? Dedisti enim mihi semel arbitrii libertatem, ut faciam quod voluero.»

(1) Epist. 204 ad Dulcitium Tribunum.—(2) Epist. 133 ad Ctesiph. n. 6.

DISQUISITIO III.

DE ECCLESIA CHRISTI

seu

*Religionis Christianae prospectus
ubi etiam interseruntur
quae de Locis Theologicis dici solent.*

PROOEMIUM.

1. Ordinem nostrarum conceptionum perpendiculariter veteres Scholastici, agebant; praemittendam quaestioni, quid res sit? illam priorem, an res sit? Ac jure quidem: Quis enim mente valeat modum, sive substantialem, sive accidentalem cogitare, re non praconcepta quam mens respiciat, et modus attingat? Cum ergo in praecedenti secunda Disquisitione ostendere tentaverimus, divinitus per Christum factam fuisse Religionis revelationem: jam exquirere aggredimur, quid ea sit: quo in labore tota versatur scientia sacra, seu supernaturalis Theologia. Verum non res simplex et incompleta existit ea, quam Deus per Christum hominibus revelavit, Religio; sed varia et admodum complexa, multis coalescens, praeter ipsius formam, intellectui illuminando veritatibus, et non paucis voluntati dirigendae mandatis.

2. Quae in istis evolvendis tenenda methodus, neque omnes consentiunt, neque parvi facienda quaestio; cum ad rerum elucidationem, et ad laboris difficultatem, et ad scientiae nobilitatem ac firmitatem non parum id spectet. Quo patet, eam excludendam et improbandam methodum, seu procedendi rationem, qua, nullo facto quaestionum theologicarum discrimine, proponuntur et evolvuntur prout occasio, seu caeca sors, ad palaestram eas adduxerit. Alii autem ordine aliquo, quod rationalis est naturae, gaudentes, ab iis aggrediendum esse rebus ad scientiam theologicam existimarunt, quae in ea nobiliores sunt ac praecipuae, sive ex natura